

תוכן עניינים

מבוא	2
פרק ראשון: הצוות המקצועי בספורט ויחסיו הנורמטיביים עם הספורטאים	4
פרק שני: הטרדות מיניות, טיפולוגיות והיקף התופעה	7
פרק שלישי: נסיבות של הטרדות מיניות בספורט על-ידי הצוות המקצועי	12
פרק רביעי: הבעיות שנוצרות בעקבות ההטרדות המיניות בין הצוות המקצועי לספורטאי	16
סיכום	21
ביבליוגרפיה	22

מבוא

בפעילות הספורט קיימת ציפייה חברתית כי פעילויות ותחרויות הספורט יבוצעו באופן הוגן. תהליך זה קרוי "משחק הוגן" האומר כי לכל הצדדים ישנם סיכויים שווים להתקדם ולהצליח בספורט, יש לכבד את החוקים בספורט ויש להתנהג בכבוד הדדי כלפי עמיתים ויריבים בספורט (גלילי, בן-פורת, ולידור, 2009, ע' 479). עם זאת חרף הציפייה החברתית לפעילות הוגנת בספורט, ניתן לזהות תופעה שנויה במחלוקת שאיננה עומדת בתנאי המשחק ההוגן, והיא הטרדות מיניות בספורט של הספורטאים בדגש מצד הצוות המקצועי. עדויות שונות מצביעות על כך כי משנות ה-80 ועד היום, היקף ההטרדות המיניות בספורט כלפי ספורטאים באופן כללי עלה מ-2% בשנות ה-80 לכדי 50% היום. הטרדות אלו הינן מגוונות והן כללו בין היתר אמירות כלליות כלפי הספורטאי עם רמיזות מיניות, נגיעות באברים מוצנעים, ניצול מיני, התעללות רגשית על בסיס מיני ואפילו גם מקרי אונס. במסגרת זו עולה הערכה כי לפחות מעל 15% מכלל מקרי ההטרדות כלפי הספורטאי מתרחשות מצד הצוות המקצועי של הספורטאי כמו מאמן, עוזר מאמן, רופא קבוצה ועוד (Fasting, Chroni, & Knorre, 2014, p. 119). תהליך זה מתרחש כלפי ספורטאים גברים ונשים כאחד (Parent, & Bannon, 2012, p. 356).

ישנן סיבות מגוונות מדוע נושא ההטרדות המיניות מתפתח בספורט דווקא מתוך הצוות המקצועי שאמון על התפתחותו של הספורטאי. לעיתים קרובות מדובר על מערכת מקצועית שבה המפגשים הינם תכופים, המגע הגופני הינו יומיומי, ישנם יחסי אמון הדוקים ולצידם היררכיה בין אנשי הצוות לבין הספורטאים, היוצרת יחסי כוח, ורמת אינטימיות גבוהה. לעיתים תהליך זה מסתיים בלא כלום, במקרים אחרים ניתן לזהות מערכת ידידות אינטימית הדדית, אך לעיתים הדבר מוביל לניצול מיני והתעללות רגשית מתוך תחושת נצלנות וכוח של הצוות המקצועי (Marks, Mountjoy, & Marcus, 2012, p. 907). ההשלכות של הטרדות מיניות על הספורטאי עשויות להיות הרת גורל עבורו החל מתחושת אי נוחות באימונים, בעיות נפשיות, ועד הרצון לנטוש את פעילות הספורט. לעיתים ספורטאים נאלצים לסבול מהטרדות מיניות מתוך החשש כי סירוב לצוות המקצועי עשוי להוביל לפגיעה באימונים, התנכלויות ופגיעה בעתידו המקצועי של הספורטאי. בכך נוצרת מערכת יחסים נצלנית של הצוות המקצועי ש"כולא" את הספורטאי בסביבה שאותה הוא יתקשה לעזוב מהחשש לפגיעה בעתידו המקצועי (Fasting, Brackenridge, & Walseth, 2002, p. 40).

שאלת המחקר: האם ספורטאים יכולים להפוך לקורבנות להטרדות מיניות מצד הצוות המקצועי, כיצד זה מתבטא, מה הנסיבות שבהן מתחוללות הטרדות מיניות ומה השפעותיהן על הספורטאים? ההטרדות המיניות כלפי ספורטאים הינה תופעה הולכת ומתרחבת, אולם במסגרת זו מתפתחת תופעה חמורה למדי שבה הצוות המקצועי מבצע הטרדות מיניות כלפי ספורטאים. בעוד שהצוות המקצועי נועד לקדם את הספורטאי ולהוביל אותו להצלחה, ישנן עדויות שונות לכך שלעיתים הצוות המקצועי פוגע בספורטאי באמצעות הטרדות מיניות, מנצל אותו ולעיתים פוגע לו בעתידו הספורטיבי המקצועי.

חשיבות המחקר: הנחיצות לבחון את נושא ההטרדות המיניות של הספורטאים מצד הצוות המקצועי נובעת מכמה סיבות: א. התעוררות שיח ההטרדות המיניות בתקופה האחרונה, בעיקר לאור התפתחות התנועה החברתית me too ששמה דגש לחשוף את תופעת ההטרדות המיניות כלפי נשים. ב. לאחרונה נחשפו מקרים של התעללויות וניצול מיני מצד הצוות המקצועי כלפי ספורטאים מוכרים ומפורסמים כמו ניצול מיני של ספורטאיות הנבחרת האולימפית בהתעמלות של ארה"ב מצד רופא הקבוצה. כלומר הדבר מלמד כי הטרדות מיניות כלפי ספורטאים מצד הצוות המקצועי מתרחש לעיתים גם במסגרות הבכירות והיוקרתיות ביותר בספורט, ולכן יש לחשוף את התופעה בכל רבדיה. ג. תרומה נוספת לספרות המחקרית. המחקר יעזור להוסיף מידע ותובנות לספרות האקדמית הקיימת בתחום ההטרדות המיניות בספורט בכלל ומצד הצוות המקצועי בפרט. מתוך כך ראוי לבחון כיצד קורה שצוות מקצועי שאמור להוביל להצלחתו של הספורטאי בסופו של דבר פוגע בו.

מתודולוגיה: מחקר עיוני המתמקד בתופעת ההטרדות המיניות בספורט באופן כללי, והטרדות מיניות בספורטאים מצד הצוות המקצועי באופן ממוקד. המחקר יעשה שימוש במאמרים אקדמיים לבחון את המאפיינים הקשורים בהטרדות מיניות כלפי ספורטאים כמו המושג "משחק הוגן", הטרדות מיניות בספורט, ההשלכות כלפי ספורטאים בדגש על הצוות המקצועי, הנסיבות שמובילות להטרדות המיניות נגד ספורטאים וההשלכות של התופעה על הספורטאי. טווח המחקר: המחקר יעשה שימוש במאמרים אקדמיים משנת 2000 ועד 2020 בעיקר בכדי להבין את התופעה במילניום הנוכחי.

פרק ראשון: הצוות המקצועי בספורט ויחסי הנורמטיביים עם הספורטאים

מטרת הפרק היא לספק תיאור מקדים של מבנה הצוות הניהולי בספורט מקצועי. על מנת להבין את תופעת ההטרדות המיניות מצד הצוות המקצועי, תחילה יש להבין מהו בכלל צוות מקצועי בספורט, המבנה של הצוות, פעילותו, הסוכנים הפועלים בצוות, והיחסים הנורמטיביים שמתקיימים בצוות ולהבין כיצד היחסים הנורמטיביים תורמים לאווירת ספורט הוגנת ומכבדת – תחת התפיסה של "משחק הוגן". הבנה של מבנה הצוות המקצועי והיחסים הנורמטיביים יאפשרו ליצור יסודות מקדימים לעבודה אודות המבנה של הצוות המקצועי בספורט.

צוות מקצועי בספורט הינו צוות ארגוני לכל דבר. מבנה זה לרוב יכול להתקיים בצורת שרשרת ניהול סמכותית שבראשה עומד בעל הקבוצה, המנהל ותחתיו אנשי מקצוע אחרים (שעליהם יפורט מיד), כאשר מבנה זה הינו נפוץ יותר במסגרת קבוצות ומועדוני ספורט. לספורטאים – חרף היותם הדמויות היותר מוכרות ציבורית במערכת הארגונית, לא תמיד ישנה שליטה על קבלת ההחלטות, קביעת המשימות, המדיניות והנהלים, שכן אלו נקבעים על ידי הצוות המקצועי. לעיתים שחקנים עשויים להיות בעלי כוח משמעותי בקבוצה בשל הצלחתם או מידת הפרסום שלהם, אך חרף מעמדם המקצועי, הם עדיין נמצאים ברמות נמוכות יותר בשרשרת הניהול ביחס למשל למנהל הקבוצה. המבנה הארגוני בספורט – כמו כל מבנה ארגוני אחר, נועד בכדי ליצור מערכת ניהול ועבודה מסודרת שבה נקבעים יעדים, משימות, מדיניות, נהלים ותקציבים על ידי הצוות המקצועי שאמון לכך, וכלל חברי הארגון פועלים במשותף לצורך השגת המשתנים הללו (Liao, 2011, p. 543).

הצוות המקצועי בסופו של דבר מורכב מאנשי מקצוע מוסמכים ומיומנים כמו רופאים, פסיכולוגים, פיזיולוגים, אנשי ביומכניקה, מאמנים, עוזרי מאמנים, אנשי שיווק, וכן אנשי תחזוקה ונותני שירותים אחרים. אנשים אלו יכולים להיות משיכים באופן בלעדי לקבוצה או לחלופין לספק שירותים גם לקבוצות וצוותים אחרים (תלוי באופי יחסי העבודה שנקבעו עם הקבוצה). הצוות האמור עשוי לפעול באופן היררכי תחת מבנה היררכי ניהולי, אך סמכותם של אנשי המקצוע הללו עשויה לעיתים להיות גמישה. למשל, צוות רפואי יכול לקבוע עבור הקבוצה איזה שחקן הינו כשיר למשחק ואיזה לא, כמו כן מאמן יכול לקבוע את הרכב הקבוצה או הנבחרת על אף כשירותם המלאה של כל חברי הנבחרת, ולעיתים יחסי קרבה בין המאמן לספורטאים (יורחב מיד) עשוי להוביל לכך שספורטאים יעדיפו למצוא פתרונות לבעיות מצד המאמן ולא בהכרח לפנות לעובד מקצועי אחר בקבוצה, כמו הפסיכולוג למשל (Liao, 2011, pp. 544-545).

גלילי, בן-פורת, ולידור (2009, עמ' 535, 550) טוענים כי למרות שישנה היררכיה בנבחרות ומועדוני ספורט רבים, הרי שבסופו של דבר כל מאמן, וצוות מקצועי בכלל, פועלים בגמישות ובאופן פרטני מול הספורטאי או לפי ששיטות אישיות שהמאמן פיתח. ישנן שיטות מסורתיות להניע ולהמריץ את הספורטאי החל מסדרות תרגילים המותאמות לספורטאי ועד שיטות פסיכולוגיות להגברת המוטיבציה. כמו כן, ישנם כללים ונורמות חברתיות ומקצועיות מקובלות באופן שבו מתפתחים היחסים האישיים המקצועיים. אולם בסופו של דבר לכל מאמן ישנן טכניקות ושיטות אישיות שבאמצעותן הוא מפתח ומכוון את הספורטאי להצלחה, דואג לרווחתו וליעדי הנבחרת בכללותה.

הגמישות והאוטונומיה עבור המאמן, איננה חריגה בתחום הספורט. למרות כי המאמן נמצא תחת מערכת היררכית ניהולית והוא מושפע מהחלטות מנהל הקבוצה או הנבחרת, המאמן עדיין יכול לפתח אוטונומיה רבה ואפילו גם הספורטאי עצמו, בבואם להתאמן ולשפר ביצועים. האוטונומיה האמורה מאפשרת לספורטאי והמאמן לעצב באופן הטוב ביותר את תוכנית הספורט ויעדיה ובכך גם לעורר את המוטיבציה של הספורטאי להשקיע מאמץ אישי רב. ישנן הוכחות כי ספורטאים נוטים להיות בעלי תשוקה, מסירות, סיבולת והנאה